

13 november 1944 in Sint-Gillis:

Het misplaatst vertrouwen in het Belgisch gerecht van Herten en Hoogeveen

Paul Jean Joseph Herten werd geboren in Luik op 23 maart 1894¹ en was dus een halve eeuw oud toen een vuurpeloton van de Gendarmerie in de gevangenis van Sint-Gillis een einde aan zijn leven maakte. Zijn domicilie was op dat moment in de Bergstraat, in het hartje van Brussel. Voor de oorlog was hij redacteur bij *La Nation Belge* waarin hij een aantal virulente anti-Duitse artikels had gepubliceerd. Vanaf het ontstaan in 1934 werkte hij ook mee aan het weekblad *Cassandra*, waarin hij zijn bijdragen 'Amabed' signeerde². De naoorlogse minister van Justitie en senaatsvoorzitter Paul Struye leerde hem toen kennen tijdens een reis in het Derde Rijk en typeerde hem als een onbeduidend personage en het meest Duitsvijandig van het hele gezelschap³.

Paul Herten, en 1940, faisait partie de la rédaction du *Nouveau Journal*, accepté et toléré par la Propaganda Abteilung à condition que son nom n'apparaisse jamais. C'est pourquoi le caricaturiste l'a montré comme un journaliste qui ne peut fournir que des « manchettes », c'est-à-dire des titres pour la une.

Bij de eerste verjaardag van de krant, in oktober 1941, verscheen **Le Nouveau Journal 1940-1941**, een bundel caricaturen door Jean Barthélemy (alias Jib). Overgenomen uit: JEAN-LÉO, **La Collaboration au quotidien. Paul Colin et Le Nouveau Journal**, p. 93

¹ Internet: nl.wikisage.org. – laatst geraadpleegd op 10.VII.2025.

² JEAN-LÉO, **O.c.**, p. 30.

³ STRUYE, **Journal**, p. 389.

Het kon dan ook geen verbazing wekken dat hij bij het begin van de Tweede Wereldoorlog (naast o.a. Robert Poulet en oud-rexistisch volksvertegenwoordiger Pierre Daye) behoorde tot de ondertekenaars van het zgn. ‘Manifest van 29 september 1939’⁴. Bij de Duitse inval in België was hij naar Frankrijk gevlucht, verbleef daar in de zomer van 1940 in het dorpje Saint-Robert (in de Corrèze, ten zuiden van Limoges) vanwaar hij correspondeerde met Poulet⁵.

Na het stopzetten van *La Nation Belge* op 1 september 1940, werd hij door de Brusselse intellectueel en kunsthistoricus Paul Colin⁶ – ook een medeondertekenaar van ‘le manifeste des Treize’ - gerecruteerd voor zijn nieuwe krant *Le Nouveau Journal* die een maand later begon te verschijnen en al gauw een oplage van 50.000 exemplaren bereikte⁷. Er waren – bijv. bij Colin - persoonsgebonden vriendschappelijke relaties met Rex maar de meeste redacteurs waren enkel belgicistisch gezind. Herten maakte er al gauw deel uit het vijfkoppig redactiecomité van de krant en kreeg de functie toegewezen van algemeen secretaris. Zijn zeer schaarse artikels (over een aantal maatschappelijke vraagstukken) in *Le Nouveau Journal* waren nooit ondertekend⁸, waardoor zijn taak bij die krant vooral als administratief kan omschreven worden⁹. Toen *Le Nouveau Journal* van wal stak, had de bezetter zonder problemen de toestemming tot medewerking gegeven aan alle oud-medewerkers van *La Nation Belge*, behalve Paul Herten en dat vanwege twee anti-Duitse artikels van begin 1940. Colin moest al zijn invloed aanwenden om Herten uiteindelijk toch aan boord te mogen nemen. Dat gebeurde dan op de uitdrukkelijke voorwaarde dat diens naam nooit in de krant zou verschijnen. Een en ander neemt niet weg dat de redactie van *Le Nouveau Journal* door de auteurs van het wetenschappelijk baanbrekende **L’An 40** ‘incontestablement l’équipe la plus brillante de journalistes collaborateurs, qu’on puisse réunir à l’époque’ wordt genoemd¹⁰!

---

⁴ Ondertekend door een tiental intellectuelen brak dit manifest, met als titel **Pour la neutralité belge, contre l’éternisation de la guerre européenne et pour la défense des valeurs de l’esprit**, een lans voor de strikte neutraliteit van het land, waarvoor zij (volgens Poulet) lof kregen toegezwaid van de ministers Pierlot en Spaak. Cf. De BENS, **O.c.**, p. 130-131; ASSOULINE, **Hergé**, p. 149 en DELAUNOIS, **Poulet**, p. 93-105. Men spreekt soms ook over ‘le manifeste des Treize’.

⁵ DELAUNOIS, **Poulet**, p. 111. Zoals zovelen stelde Herten zich vragen over de toekomst van het land: ‘Que sera la Belgique de demain? J’ai bien peur que le traité de paix la supprime. Les Allemands ne vont-ils pas rattacher la Flandre à la Hollande pour constituer un protectorat de langue germanique? Ne vont-ils pas annexer le nord et l’est de la France (...) et y réunir la Wallonie pour former un autre protectorat d’origine française?’. Moeten we dan niet, zo vraagt hij zich ‘accepter le fait accompli (pas d’autre ressource d’ailleurs) et, partant de là, collaborer avec l’occupant en se donnant pour tâche d’être auprès de lui l’avocat, le défenseur du peuple belge?’. En Delaunois besluit: ‘Cette idée, somme toute, fait son chemin...’

⁶ ° Sint-Joost-ten-Node, 22 oktober 1895. Hij studeerde geschiedenis en kunstgeschiedenis aan Saint-Louis maar die studies werden afgebroken door de Eerste Wereldoorlog. Nadien gooide zich in de journalistiek en schreef kunstrecensies. Van 1919 tot 1922 was hij hoofdredacteur van het Brusselse *L’Art libre*. Tot eind 1924 bezieler van het pacifistische *Europe* en directeur van de Galerie Giroux in Brussel. In 1934 oprichter en directeur van *Cassandra*. Hij woonde aan de Maria Louizasquare 8 in Brussel. Op 10 mei 1940 werd hij door de Franse politie in Poitiers aangehouden en verbleef in hetzelfde kamp als Ward Hermans maar in juli werd hij door tussenkomst van o.a. H. d’Aspremont-Linden vrijgelaten. In 1942 was hij lid van het Comité Belgo-Russe de l’Exposition antibolchevique (Brussel 1942) en in dat jaar werd al eens een aanslag op hem gepleegd. Chantal KESTELOOT, **Brussel 15 april 1943**, in: De WEVER, Van ASCH en Van DOORSLAER, **Belgen in oorlog**, p. 96 noemt hem terecht de ‘heraut van de Franstalige intellectuele collaboratie’. Cf. De BRUYNE, **Encyclopédie**, p. 103.

⁷ DELAUNOIS, **Poulet**, p. 130 vermeldt trouwens dat de naam voor de nieuwe krant was gesuggereerd door mevrouw Herten.

⁸ JEAN-LÉO, **O.c.**, p. 46 en 92-93 en DELAUNOIS, **Poulet**, p. 131.

⁹ De BENS, **O.c.**, p. 355-356. JEAN-LÉO, **O.c.**, p. 93 schrijft zelfs letterlijk – en nogal denigrerend - dat Herten weinig meer deed dan zorgen voor de titels op de eerste bladzijde (zie ook de illustratie die wij overnamen uit dat werkje).

¹⁰ GÉRARD-LIBOIS en GOTOVITCH, **L’An 40**, p. 315.

Paul Herten (foto SOMA) Herten tijdens zijn proces (foto LLB) Hoogeveen tijdens zijn proces (foto LLB)

De toespraak van Léon Degrelle op 17 januari 1943 over 'la germanité des Wallons' zorgde voor een breuk in de journalistieke top van de krant: Colin stond vierkant achter Degrelle maar Robert Poulet nam razend van woede ontslag¹¹. Heeft dat het leven gespaard van Poulet of was het de tussenkomst van de communist Pierre Joye (1909-1984), een oude bekende van mevrouw Poulet¹²? Feit is dat Colin nu het nieuwe doelwit werd van de PA's. De erudiete collaborateur werd op 14 april 1943¹³ kort na zes uur 's avond op de drempel van zijn boekhandel, onder de kantoren van *Le Nouveau Journal* en *Cassandra* aan de Hofberg in Brussel, neergeschoten door drie leden van het communistisch verzet (PA/GP): de Brusselse student Arnaud Fraiteur (schuilnaam 'Max', die hoewel maar achttien niet aan zijn proefstuk toe was en die de drie dodelijke schoten loste), de 37-jarige technisch tekenaar Maurice Raskin en de 23-jarige werkloze bakker André Bertulot¹⁴. De eerste kon ontsnappen maar liet zijn fiets met nummerplaat ter plaatse achter¹⁵ en Bertulot, in het

¹¹ DELAUNOIS, **Poulet**, p. 156-161; De BENS, **O.c.**, p. 357; CHEYNS, **Degrelle**, p. 374-375 en JEAN-LÉO, **O.c.**, p. 61 e.v.

¹² Zo staat het uitdrukkelijk te lezen op de webstek maitron.fr. Joye zal later als communist en medestichter van het Front de l'Indépendance/Onafhankelijkheidsfront in Breendonk terecht komen. Cf. NEFORS, **Breendonk**, p. 155. In de biografie van Robert Poulet door DELAUNOIS komt zijn naam echter niet voor.

¹³ De BENS, **O.c.**, p. 357 dateert (verwijzend naar DELANDSHEERE en OOMS, **O.c.**, dl. III, p. 119) de moord op '8 april 1943' en Alain COLIGNON, **DEVB** vermeldt '15 april 1943'! Uit de contemporaine pers vernemen we dat de aanslag plaats vond op 14 april en dat de zwaargewonde Colin na een chirurgische ingreep in het Sint-Pieters ziekenhuis alsnog overleed rond 4u in de loop van de volgende nacht, in het bijzijn van de later eveneens gefusilleerde journalist Jules Lhost. Cf. *Le Nouveau Journal*, 16.IV.1943, p. 1-2. Cf. Chantal KESTELOOT, **Brussel 15 april 1943**, in: De WEVER, Van ASCH en Van DOORSLAER, **Belgen in oorlog. Onbekende beelden, sterke verhalen**, 94-99 en JEAN-LÉO, **Paul Colin**, p. 61-84. Deze laatste auteur citeert uitvoerig Charles d'Ydewalle, een van de scherpste tegenstanders van Colin.

¹⁴ Ook de medewerker en lijfwacht van Colin, Gaston Bekeman (° 1905), gehuwd en vader van twee kinderen, werd op slag gedood. Cf. Gaston DURNEZ, art. **COLIN, Paul**, in: **NEVB**, dl. I, p. 760. Meer biografische bijzonderheden over de drie daders bracht *LNB*, 1.X.1944, p. 1. Ook in dit artikel is er geen sprake van Herten. De maatschappelijke aberratie laat zich perfect illustreren door het feit dat de drie moordenaars in juni 1945 postuum het ridderkruis van de Leopoldsorde en het Oorlogskruis toegekend kregen 'en témoignage de gratitude de la Patrie reconnaissante'. Cf. *LNB*, 1.VI.1945, p. 2-3. En in Elsene werd reeds in oktober 1944 de Maarschalk Pétainlaan omgedoopt tot Arnaud Fraiteurlaan, die vandaag nog steeds die naam draagt. Cf. *LFL*, 28.X.1944, p. 2.

¹⁵ Dezelfde avond reeds was onderzoeksrechter Van Acker op de hoogte van de identiteit van de eigenaar waardoor die meteen de voornaamste verdachte werd. Zonder dat er rechtstreeks aan uitwisseling van resultaten werd gedaan, liepen er twee parallelle onderzoeken: een door het Belgisch gerecht en een ander door de Duitsers (Sipo/SD, Feldgendarmarie en Geheime Feldpolizei). Cf. MAJERUS, **Police bruxelloise**, p. 296. In 2002

bezit van een revolver, werd ter plaatse aangehouden, Raskin 's anderdaags gewoon bij hem thuis. Fraiteur moest dus verdwijnen en 'een lid van de Balie'¹⁶ sprak daar Hoogeveen voor aan, die reeds een twintigtal keren met dergelijke zaken behulpzaam was geweest en bekend stond als een goede patriot¹⁷.

Joseph Gaston Hoogeveen was ook een Luikenaar, daar geboren op 4 juni 1897. Hij woonde in Anderlecht in de Processiestraat 253¹⁸. Hij was eerst huisbewaarder en magazijnier, later chauffeur van de secretaris-generaal van het ministerie van Koloniën¹⁹. Hij ging akkoord met zijn nieuwe opdracht maar ondertussen hadden de Duitsers 500.000 BF op het hoofd van Fraiteur gezet. Gedreven door hebzucht vertelde Hoogeveen alles aan Herten, die hem daarop naar de Gestapo zou verwezen hebben, maar die dat ter zitting met grote stelligheid ontkende: hij wilde niet dat Fraiteur zijn straf zou ontlopen maar hem door de Belgische politie doen aanhouden.

Uit het getuigenis ter zitting van Charles Laurent²⁰, zaakvoerder en verantwoordelijke uitgever van *Le Nouveau Journal* en *Cassandra*, bleek dat Herten – die vreesde hetzelfde lot te zullen ondergaan als Colin - zich met de informatie van Hoogeveen telefonisch wendde tot Gerard Romsée, de secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken, die het hoofd van de Rijkswacht, kolonel Van Coppennolle, inschakelde. Er zou dan overeengekomen zijn dat een dubieuze ondergeschikte, Armand Tilman²¹, in burger en zich uitgevend voor een journalist, een tweede onderhoud met Hoogeveen zou bijwonen. Daardoor verschoof de verantwoordelijkheid: wie had Tilman gestuurd? Zo goed als zeker Romsée zelf niet, ook al was Tilman aan zijn departement verbonden. Van Coppennolle dan? Dat is mogelijk en zelfs waarschijnlijk. Maar wist die dat Tilman een dubbelagent was en ook op de loonlijst stond van de Sipo/SD? Tilman heeft dan tijdens het onderhoud met Hoogeveen erop aangedrongen dat die de Duitsers op de hoogte zou stellen, zodat de auto met Fraiteur tussen Halle en Edingen door de Gestapo kon onderschept worden²². Of waren de

---

meende JEAN-LÉO, **O.c.**, p. 67 stellig te weten: 'Grâce à la plaque d'identité du vélo et à la collaboration active de Paul Herten, la Gestapo retrouvera Fraiteur le 4 mai'. Hoogeveen wordt daarbij compleet weggemoffeld!

¹⁶ *VG*, 2.X.1944, p. 1. De vraag rijst natuurlijk: welke advocaat is dat geweest? De bedoeling was om Fraiteur naar de Franse grens te brengen. Het artikel in de *GvA*, 3.X.1944, p. 1 verschilt nauwelijks van dat in de *VG*.

¹⁷ *LFL*, 2-3.X.1944, p. 1 en *LP*, 2-3.X.1944, p. 1-2: Hoogeveen deed deze risicovolle transporten twee jaar lang met een wagen van de garage Werren (of Werenne) in de Jozef II-straat. Daarna veranderde hij van kamp en verklikte een zekere Van Crombrugge en mevrouw Werren.

¹⁸ *LNB*, 29.IX.1944, p. 1 maar *VG*, 14.XI.1944, p. 1 en *LLB*, 14-15.XI.1944, p. 1 geven als huisnummer 133 en *LNB*, 3.X.1944, p. 1-2 zelfs een volledig ander adres: Philomènestraat 106 in Schaarbeek.

¹⁹ Volgens Wikipedia was dat van april 1941 tot augustus 1943 M. van Hecke, die ook getuigde op het proces.

²⁰ Hier en daar lezen we 'Paul Laurent', maar de meeste kranten en ook De LENTDECKER schrijven 'Ch.' of 'Charles'. Op het proces tegen *Le Nouveau Journal* werd hij verdedigd door mr. Guislain die hem daar noemde 'le témoin le plus important dans l'affaire de dénonciation HertenHoogeveen', zoals ze ondertussen was gaan heten. Hij werd veroordeeld tot drie jaar gevangenis. Cf. *LNB*, 19.XII.1946, p. 1.

²¹ Armand Tilman (1910 - ?). Hij studeerde aan de Hogeschool voor het Zeewezen in Antwerpen en werd in 1936 adjunct-waterschout in de Antwerpse haven. Daar verzamelde hij voor de gerechtelijke politie inlichtingen over (buitenlandse) communisten die Duitse schepen saboteerden. Misschien werkte hij toen al voor de Duitse *Abwehr*. Tijdens de bezetting bleef hij communisten in de gaten houden en gaat werken voor de SD omdat de Belgische politie te weinig doet met zijn informatie. Vanaf eind 1943 stond hij aan het hoofd van de Dienst voor Toezicht bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, die informatie verzamelde over het verzet. Na de oorlog werd hij door de Krijgsraad van Brussel veroordeeld tot de doodstraf (en het betalen van twee miljoen BF aan de staat als BP), maar begenadigd.

Cf. Etienne VERHOEYEN, **Spionnen aan de achterdeur. De Duitse Abwehr in België 1936-1945**, p. 225; Alexander LINDEMANS, **'Terreur' in Antwerpen. De Wollwebergroep Revisited**, masterproef Geschiedenis, UGent, 2014-2015, p. 45, 69-70, 78 en 110 en Rudi van DOORSLAER en Etienne VERHOEYEN,

L'Allemagne nazie, la police belge et l'anticommunisme en Belgique (1936-1944). Un aspect des relations belgo-allemandes, in: *RBHC/BTNG*, jg. XVII (1986), nr. 1-2, p. 94, 101 (n. 103), 103 (n. 108), 110, 112, 114-115 en 118-122.

²² Aan de arrestatie van Fraiteur werd deelgenomen door Léon Bertiaux uit Waver. Hij was groepsoverste bij de *Hilfsfeldgendarmarie* en werd in september 1946 door de Brusselse krijgsraad ter dood veroordeeld. Over zijn lot is ons verder niets bekend maar hij werd zeker niet terechtgesteld. Cf. *LL*, 28-29.IX.1946, p. 3.

Duitsers toen reeds door de hebzuchtige Hoogeveen zelf geïnformeerd²³? Tilman zou – zo luidde de uitspraak van de Krijgsraad in 1948 – dit zelf ook nog telefonisch aan de Duitsers hebben meegedeeld²⁴. Hoogeveen belandde voor vier maanden achter de tralies en kreeg van het uitgelopen half miljoen slechts 750 BF. De Lentdecker is expliciet: het gesprek tussen Herten en Romsée heeft nooit plaats gevonden: ‘Indien Herten iets aan Romsée zou gezegd hebben, dan zou de militaire overheid niet gearzeld hebben Romsée na de bevrijding eveneens van die verklikking te beschuldigen. En dit feit zou zwaarder gewogen hebben dan andere. Men is er niet aan begonnen, omdat het duidelijk was dat Herten noch Romsée iets met die verklikking te maken hadden’²⁵.

Op 15 april 1943²⁶ werd Colin – zoals hij had gewild - aan het hoofd van *Le Nouveau Journal* en de S.A. Editoria opgevolgd door zijn epigoon Paul Herten die zijn politieke lijn loyaal en naadloos verder zette²⁷. Dit zou het scharnierpunt van zijn levenslot worden en het leek wel alsof een andere, nieuwe Herten was opgestaan. Hij die door de gematigden op de redactie steeds als een der hunnen was beschouwd, trok nu op gepantserde wijze van leer tegen Poulet die door niet weinigen als een veel geschikter hoofdredacteur werd gezien dan Herten, die zich al te pijnlijk intellectueel de mindere wist²⁸.

De drie daders werden ondertussen op hardhandige wijze ondervraagd²⁹ en op 6 mei 1943 reeds werden ze alle drie ter dood veroordeeld door de krijgsraad van de *Oberfeldkommandantur* van Brussel en vier dagen later opgehangen in het fort van Breendonk³⁰. Het proces en de afloop ervan werden breeds uitgesmeerd in de collaboratiepers.

---

²³ Tijdens zijn requisitoir voor het krijgshof stelde substituut Urbain Ost dat Hoogeveen ‘voor het eerst’ sprak over Fraiteur in het Brusselse café ‘Bristol’ met de Gestapo-agenten Pau en Engel. Cf. *VG*, 23.X.1944, p. 2.

²⁴ *Gazet van Mechelen*, 7.I.1948, p. 5. Over Herten is in dat krantenartikel (en in het vonnis?) geen sprake!

²⁵ De LENTDECKER, **Tussen twee vuren**, p. 80. In de niet altijd even accurate biografie van RASKIN, **Gerard Romsée** komt de naam Herten niet voor. Op 18 april 1947 stond in het Antwerpse anti-repressieblad *Rommelpot* (p. 15) te lezen: ‘(Substituut-procureur-generaal De Busscher) is, zoals het weekblad *Septembre* zeer goed heeft bewezen, de oorzaak dat de als nationale held beschouwde Fraiteur, die volgens de officiële termen Paul Colin heeft geëxecuteerd aan de Duitsers overgeleverd werd’. Dit drukwerk, dat eigenlijk *Septemberdagen* heette – uit CVP-kringen kwam en geëngageerd was in de Koningskwestie – verscheen blijkbaar zowel in het Nederlands als in het Frans. Enkel KADOC in Leuven bewaart één (beschadigd) nummer maar dat is helaas niet hetwelk door *Rommelpot* geciteerd werd.

²⁶ De BENS, **O.c.**, 357-358. De weduwe Colin, Bertha Janssens, die na de dood van haar man alleen eigenaar van de krant was geworden, moest later ook terechtstaan in het persproces tegen *Le Nouveau Journal* en werd daar verdedigd door mr. Joye; zij kreeg één jaar cel en 3.000.000BF boete aan de Belgische staat als BP. Cf. *LNB*, 30.X.1946, p. 1 en 19.XII.1946, p. 1. Het proces kon ook in Vlaanderen rekenen op een zekere belangstelling van de linkse pers (o.a. *VG*), omdat sommige beschuldigten zich voor het uitgeven van hun krant beriepen op een stilzwijgende goedkeuring vanwege koning Leopold III.

²⁷ Als gevolg daarvan namen in juni nog eens negen belangrijke redacteurs collectief ontslag maar dat weerspiegelde zich nauwelijks in de oplagecijfers. Cf. De BENS, **O.c.**, p. 358; DELAUNOIS, **Poulet**, p. 154 en JEAN-LÉO, **O.c.**, p. 91 die Herten ‘son mameluck (de Paul Colin)’ noemt en een fragment uit het sluikblad *La Voix des Belges* afdruckt waarin de nieuwe hoofdredacteur als een volslagen onbenul en derderangsfiguur wordt afgeschilderd.

²⁸ DELAUNOIS, **Poulet**, p. 176-179.

²⁹ Vooral Bertulot, wat duidelijk zichtbaar is op de vrij bekende foto van hun proces. Cf. o.a. KESTELOOT, **Brussel 15 april 1943**, in: De WEVER, Van ASCH en Van DOORSLAER, **Belgen in oorlog**, p. 98.

³⁰ Vander VELPEN, **Eigen volk**, p. 175-177 en NEFORS, **Breendonk**, p. 173-174. Duidelijk als waarschuwing bedoeld, werd het bericht van de terechtstelling ruim verspreid door de binnenlandse pers; slechts twee voorbeelden: *Het Kempisch Weekblad*, 15.V.1943, p. 2 en de *Gazet van Hoogstraten*, 15.V.1943, p. 2. In de akte van beschuldiging tegen Tilman werd zelfs gesteld dat hij de terechtstelling van Fraiteur had bijgewoond en een half miljoen zou gekregen hebben van de Gestapo. Cf. *GvA*, 10.XII.1947, p. 7 en 7.I.1948, p. 5.

Van links naar rechts: Raskin, Bertulot en Fraiteur op hun proces voor de Duitse krijgsraad

Blijkbaar was de meest onvergeeflijke ‘misdad’ die men Herten meer dan een jaar later in schrille termen voor de voeten wierp het ‘schandelijk’ artikel dat hij in *Le Nouveau Journal* publiceerde na de terechtstelling van Fraiteur onder de titel **Au pied d’une potence**³¹. Heeft dit opiniemisdrijf hem uiteindelijk niet de kop gekost? Ook op 12 september 1944 schreef *Le Peuple* (p. 2) immers zo mogelijk nog explicieter: ‘Tous les Bruxellois avaient été indignés de l’article que Paul Herten avait écrit, après l’exécution du jeune étudiant Fraiteur, dans le “Nouveau Journal” (...). Rien que pour cet article, Herten mérite d’être sévèrement châtié’. Was dat de aanleiding om zijn zaak te vermengen met die van Hoogeveen en een misschien al te lastige getuige te doen verdwijnen? Zo schreef *Rommelpot* op 29 september 1948 (p. 7): ‘Er zijn er die beweren dat José Streef, Herten en Lhost zo rap voor de paal werden gebracht, omdat ze té veel van “l’histoire intime” kenden’. Tijdens het weekend van 9 en 10 september 1944 had Herten reeds zichzelf aangegeven bij de gerechtelijke politie waar hij – tot zijn eigen verrassing – prompt werd gearresteerd³²: hij had immers de naam van Fraiteur nooit doorgespeeld aan de Duitsers! Hergé, de wereldberoemde tekenaar van Kuifje, werd ook van collaboratie verdacht, twee keer even aangehouden en bracht één nacht in de cel met de goedgegelovige Herten in de gevangenis van Sin-Gillis door. Die stelde zichzelf voor en zei: ‘Dit hele gedoe is belachelijk. (...) Maar ze zijn helemaal gek geworden! Je zult het zien, ze gaan me tien jaar opsluiten. Ze zijn gek, mijn God! Iedereen is gek geworden!’. Daarna praatten de hele nacht over Paul Colin³³.

Hoogeveen werd – wellicht iets vroeger maar zonder dat we de exacte datum kennen – aangehouden door de vader van een zijner slachtoffers, nl. Jozef Bertulot, ‘die den man sinds meer

³¹ In het artikel in *LNB*, 12.IX.1944, p. 2 dat zijn aanhouding (en die van anderen) tijdens het weekend door de Gerechtelijke Politie vermeldt, is geen sprake van verklikking maar uitsluitend van zijn persbedrijvigheid. Uit bewust artikel, waarin hij schreef dat de drie jonge doders zouden gehangen worden ‘wegens hun gemeene en lage gevoelens’ werd door de substituut uitvoerig geciteerd tijdens zijn requisitoir.

³² GUÉRIN, *Kuifje Mythes*, p. 127-128 en 130.

³³ ASSOULINE, *Hergé*, p. 220-221.

dan een jaar in het oog hield, met het inzicht hem aan het gerecht over leveren, zodra de bevrijding komen zou... en men kan zich voorstellen met welke voldoening hij daarin kon gelukken³⁴

Voor de communist (en sleutelfiguur in de clandestiene pers) Fernand Demany was Herten 'klein wild'. Dat belette hem niet om onder de titel **Wanneer de EERSTE KARREVRACHT?** 'voor deze hatelijke knechten den schandpaal' te eisen! 'Waarop wacht men om er een Herten en een Lhost onmiddellijk aan vast te binden (...)'³⁵. Het is veelzeggend hoe (extreem-)links in die dagen zonder enige morele of juridische restrictie teruggreep naar termen en begrippen uit de donkerste dagen van de Terreur tijdens de Franse Revolutie...

Op vrijdag 29 september 1944 kondigde *La Nation Belge* (p. 1) aan dat de Franstalige kamer van de krijgsraad van Brabant op zijn allereerste zitting van zaterdagmiddag de zaak tegen Joseph Hoogeveen zou behandelen. Meteen valt op: in dat artikel is nergens sprake van Herten³⁶, wel van 'quelques amis de l'ennemi de moindre importance'! Over Hoogeveen daarentegen was de krant expliciet: hij had Fraiteur verklikt uit winstbejag, had volledige bekentenissen afgelegd en eerste substituut Couturier zou zonder twijfel de doodstraf vragen. Er was - zoals kon verwacht worden - veel volk 's anderendaags. Een talrijk aanwezige ordedienst zag erop toe dat tijdens de zitting niemand de zaal binnen kwam of verliet³⁷. Een lange rij nieuwsgierigen stond daardoor vruchteloos te wachten in de vestibule. O.a. de reporter van *Le Peuple*³⁸ maakte hierover zijn beklag.

De krijgsraad werd voorgezeten door rechter Michielsens³⁹, bijgestaan door majoor P. Gallez, kapitein H.L. Gallez, luitenant Docquier en bijzitter Achille Maréchal. De zitting begon om 14.30u maar er werden eerst nog een viertal andere zaken behandeld. Tegen 16.45u was het buurt aan onze protagonisten. Hoogeveen werd verdedigd door mr. Albert Guislain (van ambtswege aangeduid) en Herten door... mr. Pierre Joye⁴⁰. De advocaat van Hoogeveen - door *La Libre Belgique*⁴¹ getypeerd als inferieur individu, ongecultiveerd en met het air van een geslagen hond - vroeg meteen bij het begin van het proces om zijn cliënt onverantwoordelijk te laten verklaren, waarbij hij zich beriep op een oorlogswond aan het hoofd die zijn cliënt had opgelopen aan de IJzer op 17-jarige leeftijd. Na een beraadslaging van een half uur verwierp de krijgsraad deze vraag.

Vooraan zetelde enkel de rechtbank in het licht terwijl het publiek in halve duisternis gehuld was. Om 17u begon Couturier aan het verhaal van de aanslag op Colin en nadien werden een vijftal getuigen gehoord. Buiten Laurent hadden die niets over Herten te zeggen. Tijdens zijn requisitoir schermde de substituut vooral met het fameuze artikel van Herten terwijl hij Hoogeveen louter gedreven zag door hebzucht⁴²!

---

³⁴ *LLB*, 16.IX.1944, p. 2 waar hij de 'mauvais Belge Van Hooghevenne' werd genoemd en *DNG*, 30.IX-1.X.1944, p. 3.

³⁵ *Front*, 26.IX.1944, p. 1 en vijf dagen eerder reeds in de Franstalige editie. Later zou Demany zijn eigen woorden verloochenen. In een interview met de RTB naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de bevrijding maakte hij de vergelijking met de bestraffing van de economische collaboratie en zei: 'On a fusillé un Paul Herten qui était une sorte de lampiste. Cette exécution-là paraît un acte aussi fou que celle de Robert Brasillach à Paris'. Cf. *Pan*, 17.IX.1969, p. 2.

³⁶ Idem voor *GvA*, 30.IX-1.X.1944, p. 2 en 1-2.X.1944, p. 2 en *LLB*, 29.IX.1944, p. 2.

³⁷ De zitting vond plaats in de 7de kamer van het hof van Beroep, een van de weinig intact gebleven ruimtes na de brand die door terugtrekkende Duitsers was gesticht in het Justitiepaleis op 3 september. Cf. *LP*, 2-3.X.1944, p. 1-2 dat het op één na meest uitgebreide verslag bracht. De andere krant was *LNB* (waarvoor Herten tot in de zomer van 1940 gewerkt had), die bij deze gelegenheid een erg kwaadaardige, extreem partijdige en wraakzuchtige woordenschat hanteerde.

³⁸ *LP*, 1.X.1944, p. 2.

³⁹ Sommige kranten, de meerderheid zelfs, schrijven zijn naam zo, andere 'Michielsens'. De LENTDECKER, **Tussen twee vuren**, p. 78 schrijft Achille Maréchal voorzitter was maar dat was de tweede burgerlijke magistraat.

⁴⁰ *DNG*, 2.X.1944, p. 2. Het lemma 'JOYE, Pierre Alfred' op de webstek maitron.fr (laatst geraadpleegd op 11.VII.2025) maakt daarvan geen melding.

⁴¹ 3.X.1944, p. 1. Herten wordt er afgeschilderd als van een diabolische sluwheid.

⁴² De substituut stelde uitdrukkelijk dat Hoogeveen handelde uit hebzucht en dat hij - naast Fraiteur - ook nog anderen verklikte waarvan er twee door de Duitsers terechtgesteld werden. Cf. *DNG*, 2.X.1944, p. 1.

De verdediger van Hoogeveen had door de bekentenissen van zijn cliënt geen gemakkelijke opdracht en belichtte dan maar diens voormalig verzetswerk en suggereerde dat de ommezwaai was veroorzaakt door wat hij had gezien toen hij hulp was gaan bieden in Mortsel na het Amerikaans bombardement op 5 april 1943. Zijn zaak was des te hopelozener door de andere verklikkingen van Hoogeveen⁴³. Mr. Joye van zijn kant haalde fel uit naar de krijgsauditeur die hij ervan beschuldigde ‘de mener la danse du scalp sur le cadavre de Colin’. En via Herten moest Colin nog eens nage-trapt worden... De kern van zijn betoog is en blijft dat Herten inderdaad wilde dat Fraiteur gestraft werd, maar door het Belgisch gerecht. Hij kante zich ook fel tegen de toepassing van art. 121 van het SWB, gebaseerd op een Londense besluitwet 17 december 1942, dat dus uiteraard niet in het *BS* in bezet België werd gepubliceerd zodat slechts zeer weinigen er kennis van hadden.

De krijgsraad had om 20.00 u 's avonds nauwelijks 25 minuten nodig om beiden ter dood te veroordelen, wat zelfs onder de hoofding ‘Snelrecht’ een triest record mag heten! *De Roode Vaan* schreef (op 2.X.1944): ‘Een zeer talrijke menigte was tegenwoordig bij de audiëntie. De uitspraak werd met geestdriftige uitlatingen begroet door het volk. De Voorzitter moest op krachtdadige wijze stilte eischen. De rijkswacht nam strenge maatregelen om de veroordeelden te beschermen bij hun vertrek uit het Gerechtshof. Wij hopen dat dit vonnis zonder uitstel zal uitgevoerd worden!’⁴⁴. En later, in 1985, zou journalist en oud-verzetsman Louis de Lentdecker over dit proces (en dat voor het krijgshof) getuigen: ‘Verhitte, partijdige, onrechtvaardige, onwaardige, foutieve processe. Met veel en dreigend volk, zonder objectiviteit, zonder sereniteit. Erger dan volksrechtbanken, waren zij revolutionaire slachtbanken’⁴⁵.

In de procedure van de bijzondere krijgsraden was een periode van tien dagen voorzien om in beroep te gaan. Was Hoogeveen de eerste om zulks te doen? Op woensdag 4 oktober stond dat (evenwel voorbarig) te lezen in *LNB* (p. 2). Maar aan de afloop kon geen twijfel bestaan, liet de krant er ijskoud op volgen: ‘Après leur comparution devant la Cour militaire, ils se pourvoiront sans doute en cassation pour retarder leur exécution’. *De Nieuwe Gazet* (p. 2) en *La Libre Belgique* (p. 2) wisten op die dag nog niks van een hoger beroep tegen het doodvonnis maar wel dat Hoogeveen zich verzette tegen de beslissing van de krijgsraad ‘houdende verwerping van zijn verzoek om te genieten van de toepassing van de wet inzake bescherming der maatschappij’. Op vrijdagochtend 6 oktober tekenden beide veroordeelden beroep aan⁴⁶.

Deze zaak was ook voor het krijgshof voor Brabant, Antwerpen en Henegouwen de eerste die het te behandelen kreeg.⁴⁷ Dat gebeurde al minder dan drie weken later, op zaterdag 21 oktober, om 9u.'s ochtends in de zaal van de eerste kamer van het hof van Beroep in het Brusselse Justitiepaleis⁴⁸. Voorzitter Willy Loppens⁴⁹ werd bijgestaan door raadsheer Senny van het hof van Beroep en drie hogere militairen: generaal Ninitte, kolonel Herbiet en majoor Wilmet. Substituut van de auditor-generaal Urbain Ost was openbaar ministerie en Cox adjunct-griffier⁵⁰. Onder matige belangstelling werd deze keer aan de zaak Hoogeveen-Herten de voorrang gegeven boven de lichtere gevallen. Opnieuw probeerde mr. Guislain zijn cliënt ontoerekeningsvatbaar te laten verklaren en opnieuw

---

⁴³ Bijvoorbeeld Joseph van Crombrugge die op 31 augustus 1943 door de Duitsers gefusilleerd werd. Cf. *LLB*, 8-9.X.1944, p. 3.

⁴⁴ Geciteerd in: **SEBERECHTS, Ieder zijn zwarte**, p. 110.

⁴⁵ De **LENTDECKER, Tussen twee vuren**, p. 78.

⁴⁶ *LNB*, 7.X.1944, p. 2; *LP*, 8.X.1944, p. 1; *LFL*, 8.X.1944, p. 3; *GvA*, 8-9.X.1944, p. 1 en *VG*, 10.X.1944, p. 1.

⁴⁷ **REZSÓHAZY e.a., De laatste 242**, p. 53 dateert deze zitting vreemd genoeg op 23 oktober.

⁴⁸ *LP*, 19.X.1944, p. 1 en *LFL*, 20.X.1944, p. 1.

⁴⁹ ‘Loppens was een inhumane rechter die het leuk vond mensen ter dood te veroordelen, zoals hij zelf ooit in een bordeel vertelde’. Zo getypeerd door: De **LENTDECKER, L.D.L.**, p. 275. Cf. De **LENTDECKER, Tussen twee vuren**, p. 57 en Van **ROY, Brieven aan een Kardinaal**, p. 89 en 91 waar de jezuïet Maurice Claeys-Boûuaert geciteerd wordt. Ook tegenover de later gefusilleerde José Streel betuigde Loppens zich beslist geen onpartijdig rechter: cf. **DELAUNOIS, Streel**, p. 160.

⁵⁰ *LNB*, 22.X.1944, p. 1 waar we met feilloos aanvoelen van de publieke mening ook nog lezen: ‘Aucune plaidoirie nouvelle ne modifiera le jugement de l’opinion publique qui n’attend plus que la dernière scène du drame: l’exécution des traîtres’. De naam van de substituut werd er wel verhaspeld tot ‘Orts’.

werd dat (met gesloten deuren) door het hof verworpen. Hoogeveen legde verder geen verklaring af, Herten stelde – onder hoongelach van het publiek: ‘J’ai mon honneur à défendre; j’aurais pu, si je l’avais voulu, partir à l’étranger à la veille de la libération. Je ne l’ai pas fait parce que j’avais la conscience tranquille et j’étais prêt à me défendre librement devant la justice belge’. Nadien werd hem door de voorzitter het zwijgen opgelegd⁵¹. Buiten een klein incident, veroorzaakt door mr. Guislain die vier moraliteitsgetuigen wilde laten gehoord worden – wat verworpen werd – was alles een herhaling van wat op de krijgsraad reeds was gezegd, tot en met het eerbetoon ‘dans un exposé magistral’ door het openbaar ministerie aan Fraiteur en zijn medeplichtigen en de stemmingmakerij met het artikel van Herten over Fraiteur⁵². Na een half uur beraadslaging bevestigde het hof het doodvonnis over Herten en Hoogeveen⁵³.

Vooruitschauwend op het volgend bedrijf schreef *La Nation Belge* op 27 oktober 1944 (p. 1) dat het Hof van Cassatie tien dagen had om te antwoorden op een voorziening in verbreking. Hoogeveen was de eerste om van dat rechtsmiddel gebruik te maken⁵⁴. Reeds enkele dagen later meldde de pers dat deze voorziening in verbreking door de tweede kamer van het Hof, voorgezeten door raadsheer Wouters en met eerste advocaat-generaal Raoul Hayoit de Thermicourt als openbaar ministerie, zou behandeld worden op maandag 6 november⁵⁵. Hoogeveen procedeerde zowel tegen het arrest dat zijn ontoerekeningsvatbaarheid verwierp als tegen zijn terdoodveroordeling. Herten voorzag zich in eerste instantie niet in cassatie, misschien omdat in geval van verbreking ook zijn zaak automatisch zou overgedaan worden, aangezien hij samen met Hoogeveen veroordeld was. En tamelijk naïef voegde *Le Soir* daar nog aan toe dat Herten ook nog moest verschijnen op de processen die nog zouden volgen tegen de redacteurs van *Cassandra* en *Le Nouveau Journal*.

Uiteindelijk was het niet Wouters maar zijn collega raadsheer Hodüm⁵⁶ die zou voorzitten en bleek ondertussen ook Herten toch in cassatie te zijn gegaan. Raadsheer Wouters deed wel de uiteenzetting van de zaak en zoals kon verwacht worden en daarop vroeg Hayoit de Thermicourt de verwerping van de diverse stellingen van de verdedigers⁵⁷. Hun argumenten werden na een kwartier beraadslaging door het hof van tafel geveegd dat zich volledig schaarde achter de stellingen van het openbaar ministerie, waarmee het arrest van het krijgshof in kracht van gewijsde was gegaan⁵⁸. De veroordeelden werden op vrijdag 10 november door de Brusselse krijgsauditeur daarvan op de hoogte gebracht. Vanaf dat moment mochten zij bezoek ontvangen.⁵⁹

Herten en Hoogeveen konden nu enkel nog een genadeverzoek indienen - wat zij ook gelijk deden - bij het staatshoofd a.i., prins Karel, de broer van koning Leopold III, regent van het koninkrijk. Zijn handtekening was weliswaar noodzakelijk maar eigenlijk slechts een formaliteit onder een positief of negatief advies van het Auditoraat-Generaal. Het onderzoek van hun genadedossier bij de prins-regent en de minister van Justitie duurde slechts één dag!⁶⁰ ‘Men’ wilde duidelijk haast maken, met als meest voor de hand liggend motief: het tevreden stellen van de publieke opinie⁶¹.

---

⁵¹ *LP*, 22.X.1944, p. 1 en De LENTDECKER, **Tussen twee vuren**, p. 78-79.

⁵² *LLB*, 22-23.X.1944, p. 2.

⁵³ *LNB*, 22.X.1944, p. 1 en 24.X.1944, p. 2; *DNG*, 23.X.1944, p. 2 en *VG*, 23.X.1944, p. 2

⁵⁴ *LLB*, 28.X.1944, p. 2; *DNG*, 28-29.X.1944, p. 2 en *LP*, 28.X.1944, p. 2.

⁵⁵ *DNG*, 31.X-1.XI.1944, p. 2 en *LS*, 31.X.1944, p. 2.

⁵⁶ A. Hodüm was in 1940 rechter bij de rechtbank van Eerste Aanleg in Antwerpen en werd later raadsheer bij het Hof van Beroep in Brussel. Eind november 1946 werd hij benoemd tot bijzitter van de 2de Vlaamse kamer van het krijgshof in Antwerpen. Cf. *BS*, 1.XII.1946, p. 9797.

⁵⁷ In de Nederlandstalige pers bracht de *VG*, 7.XI.1944, p. 2 de beste samenvatting hiervan.

⁵⁸ *LP*, 6-7.XI.1944, p. 1-2 en *LNB*, 7.XI.1944, p. 1 en 3.

⁵⁹ *LP*, 14-15.XI.1944, p. 1.

⁶⁰ REZSÖHAZY e.a., **De laatste 242**, p. 137. Dat zal dus wellicht vrijdag 10 november zelf nog zijn geweest. Dit is evenwel uitzonderlijk; vanaf 1952 terugkijkend bleef een genadedossier gemiddeld 418 dagen ter beoordeling bij de minister van Justitie en de prins-regent.

⁶¹ Dat beoogde doel zou volgens het Hoog Comité voor 's Rijks Veiligheid ook bereikt zijn: deze executies hadden de sociale spanningen rond de bestraffing van collaborateurs getemperd! Cf. REZSÖHAZY e.a., **De laatste 242**, p. 26. RIP [= August MONET] in *DNG*, 15.XI.1944, p. 1 had daar in zijn commentaar bij de

De griffie van de Brusselse krijgsraad moest nu dus – voor de eerste maal – een terechtstelling organiseren en zorgde achteraf blijkbaar voor een uitgebreid perscommuniqué dat door minstens vijf landelijke kranten (op wat details na haast letterlijk) werd overgenomen⁶². Op zondagavond rond 19u kwam de krijgsauditeur aan Herten en Hoogeveen medelen dat hun gratieverzoek was afgewezen en dat ze 's anderendaags bij zonsopgang zouden gefusilleerd worden. Hoogeveen verklaarde dat hij zich daaraan verwacht had en dat hij zijn daad diep betreurde. De twee veroordeelden werden nu elk apart in een cel van vleugel A van de gevangenis gezet. Gevangenisalmoezenier Van Tichelen en hulpaalmoezenier Neerinckx kwamen onmiddellijk ter plaatse en elk apart hoorden de veroordeelden in de loop van de nacht de H. Mis, die door Herten zelf gediend werd⁶³. Allebei schreven ze ook nog een aantal brieven. Het gevangenis personeel had de opdracht gekregen om zoveel mogelijk hun laatste wensen in te willigen en zo kregen ze koffie en wijn. De vraag van Herten om een omelet met spek kon evenwel niet gehonoreerd worden en men gaf hem een blikje tonijn en brood.

Hoogeveen (links) en Herten (rechts) vlak voor hun terechtstelling⁶⁴

---

voltrekking van deze doodvonnissen toch wat twijfel bij. Als Belg kostte het hem moeite om hieraan te wennen en waren zij eerder het bewijs dat 'het Gerecht en de Gerechtigheid in België niet met zich laten spotten' in oorlogstijd.

⁶² Het ging om *LP*, 13-14.XI.1944, p. 1; *DNG*, 14.XI.1944, p. 1; *GvA*, 14.XI.1944, p. 1; *LNB*, 14.XI.1944, p. 1 en *LLB*, 14-15.XI.1944, p. 1.

⁶³ Ook aangehaald in: JEAN-LÉO, *O.c.*, p. 100 die (eens te meer) Charles d'Ydewalle citeert.

⁶⁴ Cf. Jan NAERT en Bart WILLEMS, op: www.belgiumwwii.be/nl/debatten/fotos-opgedoken-van-terechtstellingen-incivieken-na-de-tweede-wereldoorlog.html - laatst geraadpleegd op 9.VIII.2025.

Nadat zij voor de laatste maal hun toilet hadden gemaakt, werden zij om 7u40 bij het kriecken van de dag door twee afdelingen van de Rijkswacht, elk twaalf man sterk, uit hun cellen gehaald en naar een van de gevangenistuinen begeleid. Tegen een hoge buitenmuur was daar een met zand gevulde houten schutting opgetimmerd waarvoor drie palen stonden. Omdat de wet vereiste dat de terechtstelling openbaar zou geschieden, was er om 7u een toegangspoort van de gevangenis geopend. Een honderdtal nieuwsgierigen hadden op die wijze toegang gekregen tot de esplanade maar werden door een cordon gendarmen op ongeveer 75m. afstand gehouden.

Om 7u45 arriveerde de macabere stoet op de binnenplaats. Aan het hoofd marcheerden een luitenant van de Rijkswacht met twee adjudanten, alle drie met ontblote sabel. Daarachter het eerste vuurpeloton met Hoogeveen, gekleed in een grijs pak en vergezeld van een aalmoezenier. De rijkswachters droegen de lange, donkerblauwe overjas, waren gehelmd en droegen hun geweer met de riem aan de schouder. Het tweede vuurpeloton escorteerde Hertens, in een bruin golfkostuum en ook bijgestaan door een aalmoezenier.

Beide veroordeelden waren blootshoofds en hun handen op de rug gebonden. Ze werden nu voor de twee buitenste palen geplaatst. Ondertussen namen de twee dozijn gendarmen hun plaats in op tien meter voor hen, telkens twee rijen diep. Het militair gerecht was vertegenwoordigd door krijgsauditeur Paës van Brussel, eerste substituut Couturier en luitenant-kolonel van de Rijkswacht Leroy. De ordedienst van de gemeentepolitie van Sint-Gillis stond onder bevel van hoofdcommissaris Van Stevens. Ook auditeur-generaal Ganshof van der Meersch, vergezeld van substituut Ockrent⁶⁵, woonde de executie bij.

Om 7u48 traden twee militaire griffiers naar voren, groetten de magistraten, plaatsten zich voor de veroordeelden en lazen de uittreksels van vonnis en arresten voor van de krijgsraad, het krijgshof, het Hof van Cassatie en de afwijzing van het genadeverzoek. Na afloop daarvan werden Hertens en Hoogeveen met het gezicht naar de paal geplaatst ‘en raison du caractère infamant de leur crime’ en daaraan vastgemaakt met een touw onder de oksels. Tenslotte werden ze nog allebei geblinddoekt waarop om 7.59u het vuurbevel werd gegeven door een adjudant. Beiden werden in het hart geraakt en waren op slag dood. ‘Ils ont fait preuve de courage à l’heure du châtement suprême et les aumôniers de la prison les ont réconfortés jusqu’au bout’.

Onmiddellijk daarop deden politie en Rijkswacht het publiek het plein ontruimen terwijl wetsdokter Héger-Gilbert het overlijden vaststelde en de lijken, gewikkeld in dekens, gekist werden. De twee vuurpelotons presenteerden het geweer en werden gegroet door de militaire magistraten, waarop ook zij de binnenplaats verlieten. De lichamen van Hertens en Hoogeveen werden afgevoerd naar het gemeentelijk kerkhof van Sint-Gillis waar zij onmiddellijk werden begraven.

Begin maart 1945 meldde de vaderlandse pers dat – bij toepassing van de besluitwet van 17 januari 1945 – de goederen van o.a. Paul Hertens ‘onder dwangbeheer’ (sequester) werden gesteld⁶⁶.

In 1951 publiceerde de overbekende Vlaamse auteur Ernest Claes **Cel 269** dat het verhaal brengt van de drie maanden die de auteur op het einde van 1944 doorbracht in de gevangenis van Sint-Gillis, op verdenking van collaboratie. Op het einde van het vijftiende hoofdstuk, op datum van 13 november 1944 lezen we daar: ‘Wat is er gebeurd!... Te 5 uur hoor ik ergens iemand geweldig schreeuwen, een huilen als van een beest... Ik kan niet meer slapen. Te 8 uur opeens een doffe slag... Geweren!... Plots een gehuil: “Assasins!... Assasins!... Duc d’Albe!... Duc d’Albe!...” God-nog-toe!⁶⁷.

Volgens het Hoog Comité voor ’s Rijks Veiligheid hadden deze executies de sociale spanningen rond de bestraffing van collaborateurs getemperd⁶⁸! Historicus Frank Seberechts maakte in 1994

---

⁶⁵ Alle kranten schreven ‘Ockrent, wat ons een fout in het communiqué lijkt te zijn geweest.

⁶⁶ *VG*, 7.III.1945, p. 2; *LNB*, 7.III.1945, p. 2; *LFL*, 7.III.1945, p. 1 die zich alle drie baseren op een bericht in *HLN*.

⁶⁷ CLAES, **Cel 269**, p. 96.

⁶⁸ REZSÖHAZY e.a., **De laatste 242**, p. 26.

subtiel maar toch opvallend het onderscheid: 'Op 13 november 1944 werden Herten en de verklikker inderdaad gefusilleerd'⁶⁹.

Gui van Gorp

Zoals men aan de verwijzingen in de voetnoten kan zien, is dit een excerpt uit een ruimer geheel, namelijk het typoscript van 'Is gerechtigheid geschied? De 242 terechtstellingen in het naoorlogse België 1944-1950'.
Herten en Hoogeveen waren de eersten om dit lot te ondergaan...
Wie specifiek belangstelling heeft voor een bepaalde naam, kan mij steeds contacteren.

---

⁶⁹ SEBERECHTS, **Ieder zijn zwarte**, p. 110.